YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

14 päivänä heinäkuuta 2005 *

Yhdistetyissä asioissa C-65/02 P ja C-73/02 P,

joissa on kyse kahdesta EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklaan perustuvasta valituksesta, jotka on pantu vireille 28.2.2002,

ThyssenKrupp Stainless GmbH, aiemmin Krupp Thyssen Stainless GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt M. Klusmann,

valittajana asiassa C-65/02 P,

ThyssenKrupp Acciai speciali Terni SpA, aiemmin Acciai speciali Terni SpA, edustajinaan avvocato A. Giardina ja avvocato G. Di Tommaso, prosessiosoite Luxemburgissa,

valittajana asiassa C-73/02 P,

* Oikeudenkäyntikielet: saksa ja italia.

ja joissa vastapuolena on

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään A. Whelan, avustajanaan Rechtsanwalt H.-J. Freund (C-65/02 P) sekä asiamiehinään A. Whelan ja V. Superti, avustajanaan avvocato A. Dal Ferro (C-73/02 P), prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit A. Rosas, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts ja S. von Bahr (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.10.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Valituksissaan ThyssenKrupp Stainless GmbH (jäljempänä TKS) ja ThyssenKrupp Acciai speciali Terni SpA (jäljempänä AST) vaativat yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-45/98 ja T-47/98, Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni vastaan komissio, 13.12.2001 antaman tuomion (Kok. 2001, s. II-3757; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vain osittain hyväksynyt niiden nostamat kanteet, joissa vaadittiin EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia IV/35.814 — Seostelisä) 21 päivänä tammikuuta 1998 tehdyn komission päätöksen 98/247/EHTY (EYVL L 100, s. 55; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista.

Tosiseikat

2 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostettujen kanteiden tosiseikat, sellaisina kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ne valituksenalaisessa tuomiossa esittänyt, voidaan tämän tuomion kannalta tiivistää seuraavalla tavalla.

3 Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö TKS muodostettiin 1.1.1995 Fried Krupp AG Hoesch-Kruppin (jäljempänä Krupp) ja Thyssen Stahl AG:n (jäljempänä Thyssen) keskittäessä toimintansa ruostumattomasta teräksestä valmistettavien, happoja ja korkeita lämpötiloja kestävien levytuotteiden alalla. TKS:n toiminimi oli aluksi KruppThyssen Nirosta GmbH ja sittemmin syyskuusta 1997 lukien Krupp Thyssen Stainless GmbH.

4 Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö AST, aiemmin Acciai speciali Terni SpA, jonka tärkeimpiin toiminta-alueisiin kuuluu levytuotteiden valmistus ruostumattomasta teräksestä, muodostettiin 1.1.1994. Euroopan yhteisöjen komissio antoi 21.12.1994 luvan, jonka perusteella useat yhtiöt, muun muassa Krupp ja Thyssen, saivat hankkia AST:n yhteisomistukseensa. Krupp kasvatti AST:n omistusosuutensa 50 prosentista 75 prosenttiin joulukuussa 1995 ja myöhemmin eli 10.5.1996 100 prosenttiin. Krupp siirsi kaikki osuutensa AST:ssä sittemmin TKS:lle.

5 Ammattilehdissä julkaistujen tietojen ja joidenkin kuluttajien kantelujen seurauksena komissio pyysi 16.3.1995 EHTY:n perustamissopimuksen 47 artiklan nojalla useita ruostumattoman teräksen tuottajia toimittamaan sille tietoja seostelisän nimellä tunnetusta yhteisestä hinnankorotuksesta, joka niiden väitettiin tehneen.

6 Seostelisä on seosteaineiden kurssien perusteella laskettava hinnanlisä, joka lisätään ruostumattoman teräksen perushintaan. Ruostumattomasta teräksestä valmistettujen tuotteiden tuottajien käyttämien seosteaineiden (nikkeli, kromi ja molybdeeni) osuus tuotantokustannuksista on erittäin suuri. Näiden aineiden kurssit vaihtelevat hyvin paljon.

7 Saatujen tietojen perusteella komissio lähetti 19.12.1995 väitetiedoksiannon 19 yritykselle (jäljempänä ensimmäinen väitetiedoksianto).

8 Kun komissio oli toteuttanut joukon tarkastuksia paikan päällä, eräiden yritysten asianajajat tai edustajat ilmoittivat joulukuussa 1996 ja tammikuussa 1997 komissiolle yritysten haluavan toimia sen kanssa yhteistyössä. Tässä tarkoituksessa TKS toimitti komissiolle ilmoituksen 17.12.1996 ja AST 10.1.1997.

9 Komissio lähetti näille yrityksille ja Thyssenille 24.4.1997 uuden väitetiedoksiannon, joka korvasi 19.12.1995 lähetetyn väitetiedoksiannon (jäljempänä toinen väitetiedoksianto).

10 TKS hyväksyi 23.7.1997 antamassaan ilmoituksessa vastuun niistä tosiseikoista, joista Thysseniä syytettiin vuodesta 1993 lukien, vaikka tämän viimeksi mainitun toiminta ruostumatonta terästä olevien levytuotteiden alalla oli siirretty sille vasta 1.1.1995 lukien.

11 Komissio teki riidanalaisen päätöksen 21.1.1998.

12 Päätöksen mukaan ruostumattoman teräksen seosteaineiden hinnat laskivat merkittävästi vuonna 1993. Tuottajien katteet pienenivät huomattavasti, kun nikkelin hinta nousi syyskuusta 1993 alkaen. Pystyäkseen vastaamaan tähän tilanteeseen suurin osa ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden tuottajista sopi Madridissa 16.12.1993 pidetyssä kokouksessa (jäljempänä Madridin kokous), että ne nostavat hintojaan yhdenmukaisesti muuttamalla seostelisän laskennassa käytettäviä tekijöitä. Tässä tarkoituksessa tuottajat päättivät soveltaa 1.2.1994 lähtien seostelisää, joka lasketaan viimeksi vuonna 1991 käytössä olleella kaavalla siten, että kaikki tuottajat käyttävät seostelisän viitearvoina syyskuun 1993 viitearvoja, jolloin nikkelin hinta oli ennätyksellisen alhaalla.

13 Riidanalaisessa päätöksessä täsmennetään, että kaikki tuottajat sovelsivat uudelleen vahvistettujen viitearvojen perusteella laskettua seostelisää Euroopan myyntiinsä 1.2.1994 lähtien Espanjaa ja Portugalia lukuun ottamatta.

14 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa komissio katsoi, että Compañia española para la fabricación de aceros inoxidables SA (Acerinox) (jäljempänä Acerinox), ALZ NV, AST, Avesta Sheffield AB (jäljempänä Avesta), Krupp sekä Thyssen, joista on 1.1.1995 alkaen tullut TKS ja Ugine SA, josta puolestaan on tullut Usinor SA (jäljempänä Usinor) olivat rikkoneet EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa, Avesta joulukuusta 1993 alkaen marraskuuhun 1996 asti ja muut yritykset riidanalaisen päätöksen päivämäärään asti, muuttamalla ja soveltamalla yhteisesti seostelisän viitearvojen laskukaavaa. Komission mukaan tämän menettelytavan tavoitteena ja seurauksena on ollut sekä rajoittaa että vääristää tavanomaista kilpailua yhteismarkkinoilla.

15 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa on määrätty seuraavat sakot:

— Acerinox: 3 530 000 ecua

— ALZ NV: 4 540 000 ecua

— AST: 4 540 000 ecua

— Avesta: 2 810 000 ecua

— TKS: 8 100 000 ecua ja

— Usinor: 3 860 000 ecua.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostetut kanteet ja valituksenalainen tuomio

16 TKS on nostanut kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 11.3.1998 jättämällään kannekirjelmällä ja AST 13.3.1998 jättämällään kannekirjelmällä, joissa ne ovat vaatineet riidanalaisen päätöksen kumoamista itseään koskevilta osin ja toissijaisesti niille tässä päätöksessä määrättyjen sakkojen määrän huomattavaa alentamista.

17 Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on

— yhdistänyt asian T-45/98 ja asian T-47/98 tuomion antamista varten

— kumonnut riidanalaisen päätöksen 1 artiklan siltä osin kuin TKS:n on siinä katsottu olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Thyssen on syyllistynyt

— vahvistanut TKS:lle ja AST:lle riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa määrättyjen sakkojen suuruudeksi 4 032 000 euroa

— hylännyt molemmat kanteet muilta osin

— velvoittanut asiassa T-45/98 TKS:n ja komission kummankin vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja

— todennut asiassa T-47/98, että AST vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja velvoittanut sen korvaamaan kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista sekä todennut, että komissio vastaa yhdestä kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

Asianosaisten vaatimukset ja kumoamisperusteet, joihin valitusten tueksi vedotaan

18 Asiassa C-65/02 P TKS vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin sillä hylättiin TKS:n kanne

— korjaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklaa ja muuttaa valittajan osalta vahvistetun ajanjakson, jolloin kilpailusääntöjä on katsottu rikotun

— alentaa vastaavasti riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa valittajalle määrättyä sakkoa

— toissijaisesti kahden edeltävän vaatimuksen osalta palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi

— hylkää komission vastavalituksen ja

— velvoittaa viimeksi mainitun korvaamaan sekä valituksesta että vastavalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

19 Samassa asiassa komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen

— toissijaisesti siinä tapauksessa, että valituksenalainen päätös kumotaan, hylkää sakon määrän alentamista koskevan vaatimuksen

— kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on

i) kumonnut riidanalaisen päätöksen 1 artiklan, jossa TKS:n on katsottu olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Thyssen on syyllistynyt

ii) määrännyt TKS:lle riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa määrätyn sakon määräksi alle 7 596 000 euroa

iii) määrännyt komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja

— velvoittaa TKS:n korvaamaan asian käsittelystä yhteisöjen tuomioistuimessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

20 Asiassa C-73/02 P AST vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä vahvistetaan riidanalainen päätös, jossa AST:lle määrättiin kiinteämääräinen sakko huolimatta siitä, että se kuului TKS-konserniin, jolle oli myös määrätty kiinteämääräinen sakko

— toissijaisesti kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä vahvistetaan riidanalaisen päätöksen 1 artikla, jonka mukaan AST:n on katsottu rikkoneen kilpailusääntöjä tuon päätöksen tekopäivään saakka

— kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä ei ole hyväksytty valittajan vaatimusta sakon alentamisesta vielä 40 prosentilla sen hallinnollisen menettelyn aikana tekemän yhteistyön vuoksi ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

21 Tässä samassa asiassa komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen

— toissijaisesti hylkää riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksen siinä tapauksessa, että jokin valituksenalaisen tuomion kohdista kumotaan ja

— velvoittaa AST:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

22 TKS vetoaa valituksensa tueksi kolmeen kumoamisperusteeseen

— kilpailusääntöjen rikkomisen keston arvioinnissa on oikeudellinen virhe

— sakon määrän kiinteä määrä on laskettu väärin ja

— valittajan tutkimusmenettelyn aikana harjoittaman yhteistyön vaikutuksia sakon määrän alentamiseen on oikeudellisesti arvioitu virheellisesti.

23 AST vetoaa myös valituksensa tueksi kolmeen kumoamisperusteeseen:

— on tehty oikeudellinen virhe, kun AST:tä sakotettiin siitä huolimatta, että se kuului TKS-konserniin

— kilpailusääntöjen rikkomisen keston arvioinnissa on oikeudellinen virhe ja

— yhdenvertaisen kohtelun ja syrjintäkiellon periaatteita on loukattu päätettäessä sakkojen alentamisesta.

24 Komissio esittää vastavalituksensa tueksi kolme valitusperustetta:

— tietyt todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla ja vastuun siirtoa Thysseniltä TKS:lle koskevassa arvioinnissa on oikeudellinen virhe

— puolustautumisoikeuksien noudattamisen edellytysten virheellinen arviointi ja

— arviointivirhe sen suhteen, onko puolustautumisoikeuksien käyttöä rajoitettu.

Asioiden yhdistäminen

25 Kun asianosaisia ja julkisasiamiestä on tältä osin kuultu, käsiteltävänä olevat asiat on sen vuoksi, että ne liittyvät toisiinsa, yhdistettävä tuomion antamista varten, yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 43 artiklan mukaisesti.

TKS:n ja AST:n tekemät valitukset

26 Koska perusteet, joihin TKS ja AST valitustensa tueksi vetoavat, ovat pääpiirteissään samat, niitä on tarkasteltava yhdessä ja kunkin valitusperusteen kohdalla on käsiteltävä niitä erityisiä vivahteita, jotka jompikumpi valittajista on mahdollisesti tuonut esiin.

Valitusperuste, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen keston arvioinnissa on tapahtunut oikeudellinen virhe

Asianosaisten lausumat

27 TKS, ensimmäisessä valitusperusteessaan, ja AST, toisessa valitusperusteessaan, väittävät, että kilpailusääntöjen rikkominen ei ole kestänyt neljää vuotta, eli Madridin kokouksen ajankohdasta siihen päivään, jolloin riidanalainen päätös on tehty, vaan se on ollut hetkellinen, toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 182 kohdassa katsonut. Valittajien mukaan kilpailusääntöjen rikkominen on alkanut tästä kokouksesta ja on kestänyt vain joitakin viikkoja.

28 TKS ja AST korostavat, että jokainen yritys päätti hinnoistaan itsenäisesti, mistä niiden hintojen vaihtelut ovat myös osoituksena. Ne väittävät toimineensa itsenäisesti, ilman yhteisesti sovittuja menettelytapoja, kun ne päättivät olla muuttamatta seostelisän viitearvoa. Ne katsovat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on erityisesti valituksenalaisen tuomion 178 kohdassa perustellut epätarkasti päätelmänsä kilpailusääntöjen rikkomisen kestosta.

29 Lisäksi TKS ja AST arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se ei ole ottanut huomioon komission tekemää virhettä, kun komissio ei selvästi hallinnollisen menettelyn kuluessa ilmoittanut niille, että se katsoi, että kartelli oli edelleen olemassa. Tämä komission laiminlyönti on niiden mukaan loukannut molempien yritysten perusteltua luottamusta.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

30 Valitusperuste, johon TKS ja AST vetoavat, voidaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäinen koskee niiden seikkojen arviointia, joiden perusteella voidaan ratkaista kartellin kesto ja toinen koskee sitä, että näiden yritysten perusteltua luottamusta väitetään loukatun.

31 Valitusperusteen ensimmäisestä osasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein valituksenalaisen tuomion 174 kohdassa todennut, että komission on kartellin olemassaolon lisäksi näytettävä toteen myös kartellin kesto.

32 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ensin valituksenalaisen tuomion 176 kohdassa, että kartellin tavoite oli, että ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden tuottajat käyttäisivät seostelisän laskukaavassa samoja viitearvoja saadakseen korotettua näiden tuotteiden lopullista hintaa. Sen jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi saman tuomion 177 kohdassa, että riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että kartelli alkoi Madridin kokouksesta ja että TKS ja AST sekä jotkut muutkin kartelliin osallistuneet yritykset olivat 1.2.1994 lukien todella soveltaneet tässä kokouksessa sovittuihin viitearvoihin perustuvaa laskukaavaa käyttäen laskettua seostelisää Euroopan myyntiinsä Espanjaa ja Portugalia lukuun ottamatta.

33 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 178 kohdassa, etteivät TKS ja AST kiistä, ettei viitearvoja, joista oli sovittu mainitussa kokouksessa, ole muutettu ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli samassa 178 kohdassa tästä, että koska kyseessä olevat yritykset ovat jatkaneet näiden viitearvojen soveltamista, se, ettei tuolloin tehty mitään nimenomaista päätöstä kartellin soveltamisen kestosta, ei osoita, että kartelli olisi ollut hetkellinen eikä jatkuva.

34 On todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 178 kohdassa tekemässä päätelmässä on kyse tosiseikkojen arvioinnista, jota ei valitusvaiheessa ole syytä kyseenalaistaa, jos ei ole käsillä sellaisia seikkoja, jotka voisivat osoittaa, että todisteita on vääristelty tai että tosiseikkojen oikeudellisessa arvioinnissa on tapahtunut virhe.

35 Tältä osin TKS ja AST väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon joitakin muita seikkoja, jotka niiden mukaan osoittavat, että kartellia ei ole vuosina 1994–1998 ollut eli niiden käyttämiä eri hintoja ja sitä, että käyttäytyminen on ollut samansuuntaista.

36 On kuitenkin katsottava, että joko nämä seikat eivät liity asiaan tai että ne ovat täysin riittämättömiä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin kyseenalaistamiseksi.

37 Ensinnäkin kun on kyse siitä, että TKS ja AST ovat kumpikin soveltaneet omiin asiakkaisiinsa eri hintoja ja siitä, että nämä hinnat ovat vaihdelleet, mikä näiden tahojen mielestä on osoitus siitä, että ne ovat käyttäytyneet markkinoilla itsenäisesti eikä mitään yhteistoimintaa ole ollut, on todettava, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein valituksenalaisen tuomion 179 kohdassa todennut, että tämä väite on merkityksetön. Kyseessä olevat hinnat edustavat nimittäin ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden lopullisia hintoja, joita nämä yritykset ovat noudattaneet. Kuitenkaan se, että nämä hinnat olivat erilaisia eikä se, että nämä kaksi yritystä ovat noudattaneet niitä eri hetkinä asianomaisen ajanjakson kuluessa, ei voi mitenkään sulkea pois loppupäätelmää, johon komissio ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat tulleet eli sitä, että nämä hinnat olivat suurelta osin seurausta kartellista, joka koski niiden määräytymisen keskeistä osatekijää, tässä tapauksessa seostelisää.

38 Toiseksi siltä osin kuin on kyse siitä, että käyttäytymisen on väitetty olleen samansuuntaista, tällä väitteellä ei myöskään voida kyseenalaistaa toteamusta kartellin jatkumisesta, koska sille on toinen selitys. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut valituksenalaisen tuomion 180 kohdassa aivan oikein katsoa, että se, että mainitut yritykset ovat pysyttäneet seostelisän laskukaavassa samat viitearvot, johtuu siitä, että on sovellettu viitearvoja, jotka on määritetty yhteisesti tuottajien välisissä joulukuussa 1993 käydyissä keskusteluissa.

39 Näin ollen on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt mitään oikeudellista virhettä, kun se on valituksenalaisen tuomion 174–184 kohdassa todennut, että komissio on voinut aiheellisesti katsoa, että kilpailusääntöjen rikkominen oli kestänyt neljä vuotta eli Madridin kokouksen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisen ajan ja että valituksenalainen tuomio on tältä osin riittävästi perusteltu.

40 Valitusperusteen toisesta osasta, joka koskee sitä, että TKS:n ja AST:n perusteltua luottamusta on väitetty loukatun, on todettava, että toisin kuin TKS ja AST väittävät, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomion 215 kohdassa, että komissiota ei voida moittia siitä, että se on pitänyt kilpailusääntöjen rikkomista jatkuvana ilmoittamatta kannastaan TKS:lle ja AST:lle hallinnollisen menettelyn aikana. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tukenut näkemystään muun muassa huomauttamalla, että komissio korosti toisen väitetiedoksiannon 50 kohdassa, että "yhteistoiminta alkoi Madridin kokouksessa ja on jatkunut sen jälkeen".

41 Lisäksi on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan henkilö, joka on rikkonut selvästi voimassa olevia säännöksiä, ei voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen (asia C-96/89, komissio v. Alankomaat, tuomio 16.5.1991, Kok. 1991, s. I-2461, 30 kohta). Näin ollen kuten julkisasiamies on aiheellisesti ratkaisuehdotuksensa 112 kohdassa todennut, yritys, joka omaksuu tarkoituksellisesti kilpailunvastaisen menettelytavan, ei voi vedota siihen, että tätä periaatetta on loukattu, sillä perusteella, että komissio ei olisi selvästi ilmoittanut sen menettelytavan merkitsevän kilpailusääntöjen rikkomista.

42 Edellä esitetystä seuraa, että valitusperuste, johon TKS ja AST vetoavat ja joka liittyy sen kilpailusääntöjen rikkomisen, josta niitä syytetään, kestoon, on hylättävä perusteettomana.

Valitusperuste, jonka mukaan on tehty oikeudellinen virhe, kun sakon määrästä ei ole annettu lisäalennusta

Asianosaisten lausumat

43 Kolmannessa valitusperusteessaan TKS ja AST vetoavat siihen, että sen jälkeen, kun ne olivat myöntäneet, että ne tosiseikat, joihin riidanalainen päätös perustuu, pitävät paikkansa, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 262 ja 268 kohdassa, niiden sakkoja olisi tullut alentaa samalla määrällä kuin niiden yritysten, jotka ovat lisäksi nimenomaisesti tunnustaneet kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon. Näiden yritysten välillä ei voida tehdä mitään eroa siltä kannalta, minkä asteista yhteistyötä ne ovat tehneet komission kanssa eikä niiden menettely voi johtaa erilaisiin alennuksiin määrättyjen sakkojen määristä.

44 TKS:n ja AST:n mukaan komission tiedonannnosta sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa (EYVL 2002, C 45, s. 3) sekä tämän tiedonannon aiemmasta versiosta (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä yhteistyötiedonanto) ilmenee, että jotta yritykset voivat saada alennusta sakoista, riittää, että kyseessä olevat yritykset toimittavat todisteita ja myöntävät näin ollen, että tosiseikat pitävät paikkansa. Niiden mukaan ei ole tarpeen, että yritykset luonnehtivat näitä tosiseikkoja oikeudelliselta kannalta ja että ne näin tehdessään myöntävät osallisuutensa kilpailusääntöjen rikkomiseen. Tosiseikkojen oikeudellinen luonnehdinta ja siitä seuraava kilpailusääntöjen rikkomisen toteaminen ovat tehtäviä, jotka kuuluvat yksinomaan komissiolle.

45 Komissio ei siis voisi myöntää sakoista lisäalennusta yritykselle, joka myöntää tosiseikkojen oikeudellisen luonnehdinnan tai nimenomaisesti myöntää osallisuutensa kilpailusääntöjen rikkomiseen. Sakon alentaminen näissä oloissa olisi puolustautumisoikeuksien loukkaamista, koska se johtaisi siihen, että sellainen yritys kärsii, joka päättää puolustautua kiistämällä sen, että kilpailusääntöjä on rikottu.

46 TKS väittää lisäksi, että tuomalla esiin, että sen päätökset on tehty itsenäisesti, se ei kiistänyt osallisuuttaan kilpailusääntöjen rikkomiseen eli tässä tapauksessa yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. AST taas väittää riitauttaneensa ainoastaan "sopimuksen" luonnehdinnan eikä sitä tosiasiaa, että kartelli oli kilpailusääntöjen vastainen.

47 Näin ollen TKS ja AST katsovat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, koska se ei valituksenalaisen tuomion 260–281 kohdassa ole myöntänyt niille sellaista lisäalennusta sakoista, jonka se on myöntänyt Usinorille ja Avestalle.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

48 Sen toteamiseksi, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tehnyt oikeudellisen virheen myöntäessään TKS:lle ja AST:lle määrätyistä sakoista vähemmän alennusta kuin Usinorille ja Avestalle määrätyistä sakoista, on viitattava yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee komission valtuuksien laajuutta alustavissa tutkintamenettelyissä ja hallinnollisissa menettelyissä puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen varmistamisen tarpeen kannalta.

49 Asiassa 374/87, Orkem vastaan komissio, 18.10.1989 annetun tuomion (Kok. 1989, s. 3283, Kok. Ep. X, s. 231, 34 ja 35 kohta) mukaan komissiolla on oikeus velvoittaa yritys toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot tämän yrityksen tiedossa mahdollisesti olevista seikoista, mutta se ei voi vaatia yritystä antamaan sellaisia vastauksia, joiden seurauksena sen olisi myönnettävä sellainen kilpailusääntöjen rikkominen, josta komission on hankittava selvitys.

50 Vaikka komissio ei voikaan pakottaa yritystä tunnustamaan osallisuuttaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, ei kuitenkaan ole estettä sille, että se ottaa sakkojen määrästä päättäessään huomioon avun, jonka tämä yritys on oma-aloitteisesti sille antanut kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon toteamista varten.

51 Tältä osin asiassa C-298/98 P, Finnboard vastaan komissio, 16.11.2000 annetusta tuomiosta (Kok. 2000, s. I-10157) ja erityisesti sen 56, 59 ja 60 kohdasta ilmenee, että komissio voi sakon määrästä päättäessään ottaa huomioon avun, jota kyseessä oleva yritys on sille antanut, jotta kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolo on ollut helpompi todeta ja erityisesti sen, että yritys on myöntänyt osallisuutensa kilpailusääntöjen rikkomiseen. Se voi myöntää yritykselle, joka on tällä tavalla auttanut sitä, huomattavan alennuksen tämän yrityksen sakon määrästä ja myöntää sille selvästi suuremman alennuksen kuin jollekin toiselle yritykselle, joka on tyytynyt siihen, että se ei ole kiistänyt niitä pääasiallisia väitteitä tosiseikoista, joihin komission vaatimukset perustuivat.

52 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 140 kohdassa todennut, on korostettava, että kilpailusääntöjen rikkomisen tunnustaminen on täysin vapaaehtoista yritykselle. Yrityksellä ei ole minkäänlaista pakkoa tunnustaa kartellia.

53 Näin ollen on katsottava, että se, että komissio on ottanut huomioon kyseisen yrityksen komission kanssa tekemän yhteistyön asteen, mihin myös kilpailusääntöjen rikkomisen tunnustaminen kuuluu, alemman sakon määrän määräämisessä, ei ole puolustautumisoikeuksien loukkaus.

54 Yhteistyötiedonanto ja erityisesti sen D kohta, jonka mukaan komissio voi myöntää yritykselle 10–50 prosenttia alennusta siihen sakkojen määrään, mikä sille olisi määrätty ilman yhteistyötä muun muassa, jos yritys ilmoittaa komissiolle, että se ei kiistä niiden seikkojen paikkansapitävyyttä, joihin komission esittämät syytökset

perustuvat, on ymmärrettävä tämänsuuntaisesti. Näin ollen kyseessä olevan yrityksen tekemän sellaisen yhteistyön laatu, josta voi seurata sakon alentaminen, ei rajoitu tosiseikkojen luonteen myöntämiseen, vaan siihen kuuluu myös kilpailusääntöjen rikkomiseen osallisuuden tunnustaminen.

55 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 261 kohdassa todennut, että riidanalaisen päätöksen mukaan ainoastaan Usinor ja Avesta olivat tunnustaneet kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon, kun taas TKS ja AST olivat kiistäneet yhteistoiminnan olemassaolon ja näin ollen ne eivät olleet myöntäneet kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että komissio on päätellyt tästä, että TKS:n ja AST:n yhteistyö on ollut rajoitetumpaa kuin Usinorin ja Avestan yhteistyö ja ettei se oikeuttanut yhtä suureen sakon alennukseen kuin viimeksi mainituille myönnettiin.

56 TKS:stä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täsmentänyt valituksenalaisen tuomion 263 kohdassa, että se on väittänyt tehneensä seostelisää koskevat päätöksensä itsenäisesti. Saman tuomion 264 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee tästä oikeudellista virhettä tekemättä, että TKS oli näin ollen implisiittisesti mutta väistämättä antanut ymmärtää, että menettelytapojen yhteensovittamisen ja yhteistyön kriteerit, jotka ovat ominaisia yhdenmukaistetulle menettelytavalle, eivät olleet täyttyneet. Mainitun tuomion 266 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee tästä, että tämän yrityksen ei voida katsoa nimenomaisesti tunnustaneen osallistumistaan kilpailusääntöjen rikkomiseen.

57 AST:stä yhteisöjen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 268 kohdassa, että vaikka se on tunnustanut niiden tosiseikkojen paikkansapitävyyden, joihin komissio on tukeutunut, se ei ole tunnustanut yhteistoiminnan olemassaoloa.

58 Tältä osin on katsottava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli oikeassa hylätessään valituksenalaisen tuomion 269 kohdassa AST:n väitteen, jonka mukaan tällainen tunnustus ilmenee siitä, ettei se ole kiistänyt, että sen käyttäytyminen

voitiin luokitella yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin aivan oikein saman tuomion 270 kohdassa tehnyt eron kilpailusääntöjen rikkomisen nimenomaisen tunnustamisen ja sen välillä, että kilpailusääntöjen rikkominen vain jätetään kiistämättä, mikä ei helpota komission tehtävää, joka muodostuu yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisten toteamisesta ja niistä rankaisemisesta.

59 On lisättävä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut oikeassa viitatessaan vuoden 1996 yhteistyötiedonantoon, koska tämän tiedonannon vuoden 2002 versiota ei ollut vielä annettu valituksenalaisen tuomion antamispäivänä. Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut oikeassa myös todetessaan mainitun tuomion 275 kohdassa, että se, että mainitussa tiedonannossa otetaan nimenomaisesti huomioon mahdollisuus, että kilpailusääntöjen rikkominen tunnustetaan menettelyn melko varhaisessa vaiheessa, ei ole esteenä sille, että tunnustus tapahtuu myöhemmässä vaiheessa sen jälkeen, kun kyseessä olevalle yritykselle on annettu väitetiedoksianto tai ennen sitä, ja että komissio ottaa huomioon tämän tunnustuksen ja alentaa sakon määrää.

60 Näin ollen on katsottava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein todennut, että kilpailusääntöjen rikkomisen nimenomainen tunnustaminen voi antaa aihetta lisäalennukseen sakoista ja päätellyt siitä, että koska TKS:ltä ja AST:ltä ei ole tällaista tunnustusta, näiden kahden yrityksen komission kanssa tekemän yhteistyön aste ei oikeuta niitä saamaan yhtä suurta alennusta sakoista kuin se, jonka Usinor ja Avesta ovat saaneet.

61 Tästä seuraa, että valitusperuste, joka perustuu siihen, että TKS:lle ja AST:lle määrätyistä sakoista ei ole annettu lisäalennusta, on hylättävä perusteettomana.

Valitusperuste, joka perustuu siihen, että kiinteämääräisen sakon soveltamisessa on oikeudellinen virhe

Asianosaisten lausumat

62 TKS, toisessa valitusperusteessaan, ja AST, ensimmäisessä valitusperusteessaan, väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen valituksenalaisen tuomion 189–192 kohdassa, koska se ei ole ottanut huomioon sitä, että päivänä, jolloin sakko on määrätty eli 21.1.1998, kolme yksikköä eli TKS, aiemmin Thyssenin omistuksessa ollut ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden liiketoimintayksikkö ja AST kuuluivat samaan konserniin ja ne muodostivat näin ollen yhden ainoan taloudellisen yksikön, jota TKS johti.

63 TKS ja AST väittävät, että silloin kun sakon määrä on kiinteä ja sama kaikille, komission on sovellettava tätä määrää taloudelliseen yksikköön. Kun jokaiselle TKS-konserniin kuuluvalle yksikölle on määrätty sakko, konsernille on tosiasiassa määrätty kolme kertaa suurempi sakko kuin muille kyseessä oleville yrityksille, eli Acerinoxille, ALZ NV:lle, Avestalle ja Usinorille.

64 AST lisää, että kahden eri sakon määrääminen, yhden TKS:lle ja yhden sille itselleen, ei ole perusteltua ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 14.5.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-2111) valossa, kun otetaan huomioon yhtäältä se, että TKS ei hankkiessaan kaikki AST:n osuudet ollut epätietoinen siitä, että tämä viimeksi mainittu oli osallistunut kartelliin, koska TKS itsekin oli osallistunut siihen ja toisaalta se, että AST:n itsenäisyyden kesto sen jälkeen, kun kartelli oli alkanut toimia, oli ollut vähäinen.

65 TKS väittää, että arvioidessaan ainoastaan TKS:n ja AST:n välistä suhdetta ja jättäessään vastaamatta sen kanneperusteeseen, joka koski konsernia, jonka se muodosti yhdessä aiemmin Thyssenin omistuksessa olleen ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden liiketoimintayksikön kanssa, sekä määrätessään Thyssenille ja TKS:lle erilliset sakot, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on syyllistynyt oikeussuojan epäämiseen ja perustellut valituksenalaisen tuomion tältä osin puutteellisesti.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

66 Tältä osin on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein valituksenalaisen tuomion 189–191 kohdassa katsonut, että yrityksen vastuun määrittäminen kilpailusääntöjen rikkomisesta riippuu siitä, onko tämä yritys toiminut itsenäisesti vai onko se vain noudattanut emoyhtiönsä antamia ohjeita. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa mainitussa 189 kohdassa aivan oikein, että viimeksi mainitussa tilanteessa vastuuseen yrityksen kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä voidaan saattaa yrityksen emoyhtiö.

67 Sitä vastoin silloin kun kartelliin osallistuvan konsernin yritykset ovat toimineet itsenäisesti, komissio voi antaa jokaiselle niistä sakot siten, että se ottaa lähtökohdaksi kiinteän määrän.

68 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 191 kohdassa, että TKS ja AST eivät kiistä toimineensa itsenäisesti koko kartellin kestoajan eikä tätä toteamista ole mitenkään kyseenalaistettu valituksissa. Tästä seuraa, että komissio voi soveltaa jokaiseen näistä yrityksistä kiinteää perusmäärää sekä rikkomisen kestoa vastaavaa määrää ja vaatia näin laskettujen sakkojen määrää kummaltakin mainituista yrityksistä, koska nämä ovat olleet kaksi erillistä oikeushenkilöä kartellin alusta lukien. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä

katsoessaan valituksenalaisen tuomion 192 kohdassa, että TKS:n ja AST:n kanneperustetta, jonka mukaan konsernille olisi tullut määrätä ainoastaan yksi kiinteämääräinen sakko, ei ollut lainkaan hyväksyttävä.

69 AST:n väitteestä, joka perustuu edellä mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio annettuun tuomioon, riittää, kun todetaan, että yhteisöjen tuomioistuin on kumonnut tämän tuomion siltä osin kuin AST siihen vetoaa. Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin todennut, että se, että emoyhtiön oli täytynyt olla tietoinen siitä, että sen hankkimat tytäryhtiöt olivat osallistuneet kartelliin, koska se itse oli osallistunut siihen, ei riitä siihen, että sen olisi katsottava olevan vastuussa niistä kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin nämä yhtiöt olivat syyllistyneet, ennen kuin se hankki ne omistukseensa (ks. asia C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9925, 39 kohta).

70 TKS:n valitusperusteesta, jossa se moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä ei ole vastannut TKS:n väitteeseen, joka koski konsernia, jonka se muodosti yhdessä aiemmin Thyssenin omistuksessa olleen ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden liiketoimintayksikön kanssa, on todettava, että kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 91–93 kohdassa todennut, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut prosessiekonomisista syistä päättää olla vastaamatta siihen erikseen. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli jo kumonnut riidanalaisen päätöksen 1 artiklan siltä osin kuin siinä asetettiin TKS vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Thyssen oli syyllistynyt, ja muuttanut vastaavasti TKS:lle saman päätöksen 2 artiklassa määrätyn sakon määrää ja siten hyväksynyt viimeksi mainitun esittämän kanneperusteen, joka perustui siihen, että sen oikeutta tulla kuulluksi Thyssenin toimista oli loukattu, sillä ei ollut velvollisuutta tutkia muita kanneperusteita, joilla pyrittiin samaan lopputulokseen.

71 Näin ollen valitusperuste, jonka mukaan kiinteämääräisen sakon soveltamisessa on virhe, on hylättävä perusteettomana.

72 Koska mikään TKS:n ja AST:n valitustensa tueksi esittämistä valitusperusteista ei ole perusteltu, nämä valitukset on hylättävä.

Vastavalitus

Ensimmäinen valitusperuste, jonka mukaan tietyt todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla ja vastuun siirtoa Thyssenilta TKS:lle koskevassa arvioinnissa on oikeudellinen virhe

Asianosaisten lausumat

73 Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut liian suppeasti 23.7.1997 päivättyä ilmoitusta, jossa TKS on hyväksynyt sen, että sitä pidetään vastuullisena tosiseikoista, joista Thysseniä on syytetty, vuodesta 1993 lukien, vaikka tämän viimeksi mainitun toiminta ruostumattomasta teräksestä valmistettujen levytuotteiden alalla siirrettiin TKS:lle vasta 1.1.1995 lukien.

74 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut tämän ilmoituksen sisältöä vääristyneellä tavalla, kun se on virheellisesti katsonut valituksenalaisen tuomion 64 kohdassa, että sitä ei voitu tulkita niin, että TKS olisi siinä sen lisäksi, että se hyväksyi siinä mainitun vastuun, luopunut oikeudestaan tulla kuulluksi Thyssenin toimista.

75 Komissio katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tutkinut kokonaan niitä asiakirjoja, jotka ovat johtaneet 23.7.1997 päivättyyn ilmoitukseen ja että se on tulkinnut niitä vääristyneellä tavalla.

76 Se tuo siis esiin, että sekä ensimmäiseen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa että 17.12.1996 päivätyssä kirjeessään TKS on esittänyt huomautuksensa sekä omissa nimissään että Thyssenin nimissä siltä osin kuin kyse on ollut Thyssenin toiminnasta ennen 1.1.1995. Lisäksi toiseen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa TKS viittasi 17.12.1996 päivättyyn kirjeeseen näiden toimien osalta. Lisäksi Thyssen vastasi komission mukaan itse kumpaankin väitetiedoksiantoon tyytyen viittaamaan TKS:n huomautuksiin ja teki näin vain "äärimmäisenä varotoimena". Thyssen oli sitä paitsi väittänyt, että komissio ei voinut samanaikaisesti jatkaa menettelyä sekä TKS:ää että sitä vastaan.

77 Komissio lisää, että toisessa väitetiedoksiannossa täsmennettiin, että TKS otti vastuulleen Thyssenin menettelyn ennen viimeksi mainitun toiminnan siirtoa, joka tapahtui 1.1.1995, samalla tavoin kuin se oli ottanut vastuulleen Kruppin toimet.

78 Komission mukaan se, että toinen väitetiedoksianto oli osoitettu erikseen sekä TKS:lle että Thyssenille ja että nämä kaksi yritystä vastasivat siihen erikseen, on merkityksetöntä. Viimeksi mainitut vastasivat komission mukaan erikseen nimittäin puhtaasti muodollisesti. Jos kuitenkin on vielä epäilyksiä, niiden pitäisi komission mukaan hälvetä sen vuoksi, että sen jälkeen kun komissio oli saanut mainituilta yrityksiltä vastaukset tähän väitetiedoksiantoon, komissio pyysi uudelleen TKS:ää vahvistamaan sille, että se otti Thyssenin menettelyn vastuulleen vuodesta 1993 lukien.

79 Komissio väittää myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon poikkeuksellisia seikkoja, joiden vuoksi se voi lukea kilpailusääntöjen rikkomisen jonkin muun oikeushenkilön syyksi kun sen, joka rikkomiseen on syyllistynyt. Ensinnäkin TKS on komission mukaan johtanut oikeutensa Thyssenilta ja on sen taloudellinen seuraaja. Toiseksi näiden kahden yrityksen menettelyä on komission mukaan leimannut ilmeinen toiminnan yhtenäisyys, kun on kyse siitä

Thyssenin liiketoimintayksiköstä, jonka TKS on ottanut haltuunsa. Viimeiseksi viimeksi mainittu on komission mukaan antanut ilmoituksia Thyssenin nimissä hallinnollisen menettelyn aikana. Komissio lisää, että oikeuskäytäntö tukee sen näkemystä, jonka mukaan se voi määrätä TKS:lle sakon Thyssenin menettelystä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

80 On arvioitava, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoessaan, että 23.7.1997 päivätystä ilmoituksesta ei seurannut, että TKS olisi luopunut oikeudestaan tulla kuulluksi, tulkinnut tätä todistetta sekä mahdollisesti tämän tuomion 76 ja 77 kohdassa mainittuja asiakirjoja vääristyneellä tavalla ja onko se näin ollen tehnyt oikeudellisen virheen.

81 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 62 kohdassa, ettei ole kiistetty, että komissiolla oli 23.7.1997 päivätty ilmoitus huomioon ottaen poikkeuksellisesti oikeus katsoa TKS:n olevan vastuussa siitä menettelystä, josta Thysseniä on syytetty, joulukuusta 1993 lähtien siihen asti kunnes tämän viimeksi mainitun toiminta on siirretty TKS:lle, mikä tapahtui 1.1.1995.

82 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin aivan oikein valituksenalaisen tuomion 63 kohdassa huomauttanut, että koska ilmoitus merkitsee poikkeusta periaatteesta, jonka mukaan henkilölle — luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle — voidaan määrätä seuraamus vain seikoista, joista sitä itseään moititaan, sitä on tulkittava suppeasti. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee tästä aivan oikein, että ilmoituksen antaneen henkilön ei voida olettaa luopuneen käyttämästä puolustautumisoikeuksiaan, jollei se ole itse niin ilmoittanut.

83 On kuitenkin tarkistettava, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin 23.7.1997 päivättyä ilmoitusta tulkitessaan ole jättänyt huomiotta joitakin muita todisteita, jotka liittyvät tähän ilmoitukseen.

84 Komission mukaan TKS:n kahteen väitetiedoksiantoon antamista vastauksista ja tämän viimeksi mainitun 17.12.1996 päivätystä kirjeestä ilmenee, että tämä yritys on esittänyt huomautuksia omissa nimissään omasta toiminnastaan ja niistä toiminnoista, jotka se oli saanut haltuunsa Thysseniltä ennen sen hankintaa. Viimeksi mainittu taas oli itse viitannut TKS:n vastauksiin. Näin ollen TKS:n on katsottava ilmoittaessaan 23.7.1997 päivätyssä ilmoituksessa, että se otti vastuun Thyssenin toimista ennen 1.1.1995, hyväksyneen sen, että se maksaa sakon, joka sille määrätään Thyssenin toimista komission aloittaman menettelyn päätteeksi. Näin ollen tätä 23.7.1997 päivättyä ilmoitusta ei voida ymmärtää niin, että TKS olisi hyväksynyt tällaisen vastuun ottamisen ainoastaan sillä ehdolla, että sitä kuullaan tästä asiasta uudelleen.

85 On todettava, että 17.12.1996 päivätyssä kirjeessään TKS ei ole nimenomaisesti ilmoittanut, että se ilmaisi näkemyksensä Thyssenin nimissä. Lisäksi TKS:n vastaus ensimmäiseen väitetiedoksiantoon on annettu TKS:n nimissä ja lukuun. Näin ollen ja vaikka TKS oli näissä asiakirjoissa esittänyt huomautuksia myös tietyistä Thyssenin toimista ennen tämän vuonna 1995 tapahtunutta hankintaa, 23.7.1997 päivätystä ilmoituksesta ei ilmene, että TKS olisi katsonut, että se oli puolustanut itseään tältä osin täysin ja riittävästi sellaisella tavalla, että komissio olisi voinut perustellusti määrätä sille sakon Thyssenin toimista kuulematta sitä uudelleen tältä osin.

86 Koska komissio oli osoittanut TKS:lle ja Thyssenille erilliset väitetiedoksiannot ja nämä olivat vastanneet erikseen niiden toimien osalta, joista kutakin niistä syytettiin, komission oli kuulusteltava ja kuultava TKS:ää Thyssenin toimista ennen kuin se katsoi, että tämä oli vastuussa niistä ja ennen kuin se määräsi TKS:lle sakon kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Thyssen oli syyllistynyt.

87 Näin ollen on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tulkinnut 23.7.1997 päivätyn ilmoituksen eikä muidenkaan TKS:n komissiolle toimittamien todisteiden ulottuvuutta millään tavoin vääristyneesti. Se ei ole tehnyt mitään oikeudellista virhettä katsoessaan, että se, että TKS hyväksyi vastuun Thyssenin toimista, ei tarkoittanut sitä, että TKS olisi luopunut oikeudestaan tulla kuulluksi tältä osin.

88 Väitetyistä poikkeuksellisista seikoista, joihin komissio vetoaa, ja jotka on mainittu tämän tuomion 79 kohdassa, riittää, kun todetaan ensinnäkin, että TKS ei ole Thyssenin taloudellinen seuraaja, koska Thyssen on ollut edelleen olemassa erillisenä oikeushenkilönä riidanalaisen päätöksen tekemispäivään saakka. Toiseksi toiminnan yhtenäisyys, joka on voinut leimata Thyssenin ja TKS:n menettelyä 1.1.1995 jälkeen ei riitä perustelemaan sitä, että TKS saatettaisiin vastuuseen Thyssenin toimista ennen tätä päivää, kun otetaan huomioon tämän tuomion 82 kohdassa toistettu periaate, jonka mukaan oikeushenkilölle voidaan määrätä seuraamus vain seikoista, joista sitä itseään moititaan. Viimeiseksi siltä osin kuin on kyse ilmoituksista, joita komissio väittää TKS:n antaneen Thyssenin toiminnasta hallinnollisen menettelyn aikana, tämän tuomion 85 ja 86 kohdassa on jo todettu, että niiden nojalla ei voida saattaa TKS:ää vastuuseen Thyssenin toimista ennen mainittua päivää.

89 Ensimmäinen valitusperuste, johon komissio vastavalituksensa tueksi vetoaa, on siten hylättävä.

Toinen ja kolmas vastavalituksen peruste, jotka perustuvat siihen, että puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaatetta ei ole loukattu ja näiden oikeuksien käyttöä ei ole rajoitettu

Asianosaisten lausumat

90 Toisessa valitusperusteessaan komissio tuo esiin, että se ei ole loukannut puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaatetta, koska toisen väitetiedoksian-

non 11 F kohdassa mainittiin, että TKS saatettiin vastuuseen Thyssenin menettelystä ennen tämän viimeksi mainitun liiketoiminnan siirtoa, joka tapahtui 1.1.1995, ja että se pyysi lisäksi TKS:ää vahvistamaan uudelleen ja nimenomaisesti, että se otti tämän vastuulleen.

91 Kolmannessa valitusperusteessaan komissio väittää, että TKS:n puolustautumisoikeuksien käyttöä ei ole rajoitettu, kuten tämän viimeksi mainitun hallinnollisen menettelyn kuluessa esittämistä vastauksista ja huomautuksista ilmenee. Tämän perusteensa tueksi komissio vetoaa yhdistetyissä asioissa C- 395/96 P ja C-396/96 P, Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio, 16.3.2000 annetun tuomion 142–146 kohtaan (Kok. 2000, s. I-1365). Komissio korostaa, että tässä asiassa — toisin kuin nyt esillä olevassa asiassa – väitetiedoksiannossa yksilöitiin rikkomiseen syyllistyneenä ainoastaan Associated Central West Africa Lines, joka on linjakonferenssi eikä sen jäseniä. Komissio mainitsee myös asiassa T-137/94, ARBED vastaan komissio, 11.3.1999 annetun tuomion (Kok. 1999, s. II-303). Komissio väittää, että kuten ARBED SA -niminen yhtiö, joka oli voinut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan ottaa vastuulleen tytäryhtiönsä TradeARBED SA:n toimet muun muassa siitä syystä, että se oli vastannut viimeksi mainitulle osoitettuihin väitetiedoksiantoon sekä tiedonsaantipyyntöön, TKS esitti huomautuksia Thyssenin nimissä ja Thyssen taas puolestaan itse viittasi näihin huomautuksiin.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

92 Tältä osin on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein todennut valituksenalaisen tuomion 55 ja 56 kohdassa, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen menettelyssä, joka saattaa johtaa seuraamusten määräämiseen, on perustavanlaatuinen periaate, joka on taattu EHTY:n perustamissopimuksen

36 artiklan ensimmäisessä kohdassa. Se on aivan oikein todennut, että tämän periaatteen tehokas noudattaminen edellyttää, että asianomaiselle yritykselle annetaan hallinnollisesta menettelystä lähtien tilaisuus esittää asianmukaisesti näkemyksensä esille tuotujen tosiseikkojen ja olosuhteiden paikkansapitävyydestä ja merkityksestä sekä niistä asiakirjoista, joita komissio on käyttänyt väitteidensä tukena. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täsmentänyt saman tuomion 57 kohdassa, että luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka johti yritystä silloin, kun kilpailusääntöjä rikottiin, on lähtökohtaisesti vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka toinen henkilö vastaisi yrityksen toiminnan harjoittamisesta silloin, kun päätös, jossa kilpailusääntöjen rikkominen todetaan, tehdään. On vastaavasti lisättävä, että kun otetaan huomioon väitetiedoksiannon merkitys, siinä on yksiselitteisesti täsmennettävä se oikeushenkilö, jolle sakot mahdollisesti määrätään, ja se on osoitettava tälle oikeushenkilölle (ks. erityisesti asia C-176/99 P, ARBED v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok. 2003, s. I-10687, 21 kohta).

93 Koska näiden periaatteiden mukaisesti komissio oli lähettänyt Thyssenille ja TKS:lle erilliset väitetiedoksiannot, saattoi olla epäilys siitä, mikä oli niiden tosiseikkojen laajuus, joista viimeksi mainittua syytettiin ja oliko tämän yrityksen tarpeen puolustautua niiden tosiseikkojen osalta, joista syytettiin Thyssenille erikseen osoitetussa väitetiedoksiannossa. Tältä osin toisessa väitetiedoksiannossa oleva maininta siitä, että Thyssenin menettelyn ennen TKS:n muodostamista katsottiin olevan TKS:n vastuulla, ei voinut täysin hälventää tätä epäilystä. Sitä paitsi kuten tämän tuomion 84–86 kohdasta ilmenee, vaikka pyyntö siitä, että TKS ottaa vastatakseen Thyssenin vastuut ja TKS:n tätä koskeva ilmoitus saattoivat selventää kysymystä tästä vastattavaksi ottamisesta, ne eivät kuitenkaan kokonaan ratkaisseet kysymystä siitä, oliko TKS:ää kehotettu esittämään näkemyksensä kaikista niistä tosiseikoista, joihin Thyssenin oli katsottu vuosina 1993–1995 syyllistyneen.

94 Koska komissio on osoittanut Thyssenille ja TKS:lle erilliset väitetiedoksiannot, se saattoi kunnioittaa viimeksi mainitun puolustautumisoikeuksia täysin vain kehotta-

malla tätä täsmentämään toisen väitetiedoksiannon johdosta, oliko TKS:llä muita huomautuksia esitettävänä erityisesti Thysseniä vastaan esitetyistä väitteistä.

95 Tästä seuraa, että vaikka TKS olikin esittänyt näkemyksensä laajasti Thyssenin toimista ennen 1.1.1995, komissio on kuitenkin tehnyt menettelyvirheen, johon TKS saattoi perustellusti vedota. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein todennut valituksenalaisen tuomion 66 kohdassa, ettei komissio ole antanut TKS:lle tilaisuutta esittää huomautuksiaan niiden seikkojen paikkansapitävyydestä ja merkityksestä, joista Thysseniä on moitittu, ja ettei TKS näin ollen ole pystynyt käyttämään puolustautumisoikeuksiaan tältä osin.

96 On lisättävä, ettei oikeuskäytäntö, johon komissio viittaa eli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa ARBED vastaan komissio antama tuomio ja yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio antama tuomio, voi mitenkään tukea sitä käsitystä, jonka tueksi niihin on viitattu. Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin kumonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomion muutoksenhakuvaiheessa. Yhteisöjen tuomioistuin on muun muassa edellä mainittuun asiassa Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio annettuun tuomioon nojautuen katsonut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut virheellisesti, ettei se, ettei komissio ollut osoittanut ARBED SA:lle väitetiedoksiantoa, vaikka komissio oli määrännyt sille sakon sen tytäryhtiön TradeARBED SA:n toimista, antanut aihetta komission päätöksen kumoamiseen puolustautumisoikeuksien loukkaamisen vuoksi (ks. em. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa ARBED v. komissio, 24 kohta).

97 Tästä seuraa, että komission vastavalituksensa tueksi esittämät toinen ja kolmas valitusperuste on hylättävä.

98 Koska mikään komission vastavalituksensa tueksi esittämistä valitusperusteista ei ole perusteltu, vastavalitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

99 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan, jota saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla sovelletaan muutoksenhakuun, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Mainitun artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että kukin asianosainen vastaa omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi. Koska TKS ja AST ovat hävinneet omat valituksensa ja komissio on hävinnyt vastavalituksen, on määrättävä, että kukin niistä vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitukset ja vastavalitus hylätään.

2) ThyssenKrupp Stainless GmbH, ThyssenKrupp Acciai speciali Terni SpA ja Euroopan yhteisöjen komissio vastaavat kukin omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset